

Ardahan İlinin Coğrafi İşaret Potansiyelinin Değerlendirilmesi

Leyla DEMİRCİ^{a,*}, Akif Göktuğ BOZKURT^b

^{a, b} İleri Teknolojiler Anabilim Dalı, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ardahan Üniversitesi, Ardahan, Türkiye

* Sorumlu yazar e-mail adresi: leyladursunoglu@gmail.com

Özet

Coğrafi İşaret (Cİ), belirli bir coğrafi kökene sahip olan ve bu kökenden kaynaklanan niteliklere veya itibara sahip olan ürünlerde kullanılan ayırt edici bir işarettir. Cİ'ler, bölgelerin kültürel mirasının ve geleneksel bilgilerinin korunmasında önemli bir rol oynamakta ve aynı zamanda yerel üreticilere ekonomik faydalar sağlamaktadır. Cİ genellikle tarım ürünleri, gıda maddeleri, şarap ve alkollü içecekler, el sanatları ve endüstriyel ürünler için kullanılır. Ürünler, Korunmalı Menşe İsmi (PDO), Korunmalı Coğrafi İşaret (PGI) ve Geleneksel Spesiyal Garantili (TSG) olarak farklı kategorilerde değerlendirilmektedir. Bu kavram dünyada, AB'de ve Türkiye'de çeşitli kanunlarla güvence altına alınmıştır. Türkiye'nin AB'de toplamda 21 ürünü tescil almış olup bunların 18 tanesi menşe işareti, 3 tanesi mahreç işareti almıştır. Ayrıca 8 adet kabul almış, 47 adet başvurusu yapılmış ürünü mevcuttur. Kabul alanların 5 tanesi menşe işareti, 2 tanesi mahreç işareti, 1 tanesi geleneksel ürün işaretlidir. Başvuru olanların ise 26 tanesi menşe işareti, 17 tanesi mahreç işareti, 4 tanesi geleneksel ürün işaretlidir. Ardahan ilinin de 6 tanesi menşe işareti, 1 tanesi mahreç işareti toplam 7 Cİ'li ürünü mevcuttur. Bu çalışmamızda Ardahan ilinin kendine has mutfağı ve yöreden kaynaklanan lezzet potansiyeli değerlendirilecektir. Ayrıca Ardahan ilinin coğrafi işaretli ürünleri ve konu olabilecek ürün potansiyeli ortaya konmaya çalışılarak bu alandaki çalışmalara katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

Anahtar kelimeler: Coğrafi işaret, Ardahan, Yöresel Ürün

Evaluating the Geographical Indication Potential of Ardahan Province

Abstract

A Geographical Indication (GI) is a distinctive sign used on products that have a specific geographical origin and possess qualities or a reputation that are due to that origin. GIs play a crucial role in preserving the cultural heritage and traditional knowledge of regions, while also providing economic benefits to local producers. A GI is typically used for agricultural products, foodstuffs, wine and spirit drinks, handicrafts, and industrial products. Products are evaluated in different categories as Protected Designation of Origin (PDO), Protected Geographical Indication (PGI) and Traditional Specialities Guaranteed (TSG). This concept is guaranteed by various laws in the world, the EU and Turkey. A total of 21 products of Turkey have been registered in the EU 18 of them have received the PDO and 3 of them have the PGI. Additionally, it has 8 published products and 47 applied products. Of those published, 5 have PDO, 2 have PGI and 1 has TSG. Of the applicants, 26 have PDO and 17 have PGI, and 4 have TSG. Ardahan province has a total of 7 GI products, 6 of which have an PDO and 1 has a PGI. In this study, the unique cuisine of Ardahan province and the flavor potential originating from the region will be evaluated. In addition, it is aimed to contribute to the studies in this field by trying to reveal the geographically indicated products of Ardahan province and the product potential that can be the subject.

Keywords: Geographical Indication, Ardahan Province, Local Products

Citation: L. Demirci and AG. Bozkurt, "Evaluating the Geographical Indication Potential of Ardahan Province", AJEAS. (2024) 2(3): 43-56. <http://dx.doi.org/10.70988/ajeas.1511931>

1. Giriş (Introduction)

Her bölgenin kendine özgü özellikleri vardır. Bu özellikler bir kültürde veya bir üründe görülebilir. Coğrafi işaretler, belirli bir bölge veya bölgede yapılan özel niteliklere sahip malları belirtmek için kullanılır. Ürünlerde kalite ve garantinin göstergesidir. Türk Patent ve Marka Kurumu (TPMK) raporuna göre belirgin bir niteliği, ünü veya diğer özellikleri bakımından kökenin bulunduğu yöre, alan, bölge veya ülke ile özdeşleşmiş ürünü gösteren işaretlere coğrafi işaret (Cİ) denir [1]. Cİ'in tanınması için bazı unsurlara sahip olması gerekir. İlk başta işaretin bir ürünü belirtmesi gerekir. Belirtilen ürünün belirtildiği coğrafyadan kaynaklanan bir özellik kazanmış olması, yani benzerlerinden farklı olması gerekir. Diğer bir husus ise ürünün karakteristik özelliğinin coğrafi kökenle ilişkili olmasıdır. İşaret unsuru ise ürünleri diğerlerinden ayırt eden işaret ve adların mevcudiyetini ifade eder. Konu olan bu ürünlerin gelecek nesillere aktarılabilmesi, korunabilmesi ve taklitlerinden ayırt edilebilmesi amacıyla tescil sistemi uygulaması başlatılmıştır. Bu uygulamayı değerli kılan faktör, küreselleşme karşısında kırsal kalkınma aracı olarak yerel hareketlenmeleri teşvik edebilmesidir [2]

Cİ'lerin kullanımının ilk uygulamalarının başlangıcı net olarak bilinmemekle beraber M.Ö. ürünleri ayırt etmek amacıyla kullanıldığı ile ilgili görüşler mevcuttur. Bununla birlikte Eski Mısır'da ürünlerin kalitesini ve seçkinliğini belirtmek, 12. yüzyılda İngiltere, Orta Avrupa ve Birleşik Krallık'ta ürünlerin elde edildiği coğrafi bölge ile karakterize etmek için kullanıldığı bilinmektedir. Orta Çağ Avrupası'nda özellikle peynir köken ve kalitesini belirtmekte bu işaretlemelerden faydalanılmıştır. Fransa'da Gravyer ve Comte peynirleri, İtalya'da Parmesan ve Hollanda'da Edam peynirleri bu duruma örnek verilebilir. Rokfor peyniri 1070 yılından beri üretimi ve denetimi konusunda Fransız yasalarınca korunmaktadır [3, 4]. Bu tür ürünlerin korunması düzenlemelere konu olmuştur.

Cİ kavramı, uluslararası anlamda ilk defa Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Hakları Antlaşması (TRIPS) ile karşımıza çıkmaktadır. Bu anlaşmaya göre coğrafi işaretler “*üye bir ülkenin toprağından veya bu toprak üzerinde yer alan bir bölge veya yöreden kaynaklanan, belirgin bir niteliği, ünü (itibarı) veya diğer özellikleri itibarıyla esas olarak bu coğrafi menşee atfedilen ürünleri tanımlamak için kullanılan işaretlerdir.*” şeklinde tanımlanmıştır.

Cİ, bir Fikri ve Sınai Mülkiyet Hak (FSMH) türüdür [3, 4]. Fikri ve sınai Mülkiyet Hakkı; insanların ilk defa ortaya çıkardıkları eserlerin, yeni tasarımların, buluşların, markaların üzerinde bunu yapan kişinin geçici bir süreyle yaptırımında bulunabilmesini, üretilip satılmasını ve kayıt altına alınıp korunmasını sağlayan gayri maddi bir haktır.

2. Coğrafi İşaretlerin Çeşitleri (Types of Geographical Indications)

Coğrafi işaretler; menşee işareti, mahreç işareti ve geleneksel ürün adı olmak üzere üç çeşit olarak kullanılmaktadır [1].

Şekil 1. Menşee işareti, geleneksel ürün adı ve mahreç işareti amblemleri (Protected Designation of Origin (PDO), Protected Geographical Indication (PGI) and Traditional Specialities Guaranteed (TSG) Emblems) [1]

Menşee işareti; bir ürünle ilgili tüm veya temel özelliklerin, belirtilen coğrafi alana ait doğal ve beşerî unsurlardan kaynaklanması durumunda bu ürünlere verilen işarettir. Ürünle ilgili her türlü üretim, işleme ve diğer süreçlerin belirtilen coğrafi alanda gerçekleştirilmesi gerekir. Ürün tüm doğal ve beşerî

özelliklerini belirtildiği coğrafi alana borçludur. Ardahan çiçek balı, İznik çinisi, Finike portakalı, Fransız şarabı, Amasya elması, Ezine peyniri, Urla sakız enginarı menşe işareti almış bazı ürünlere örnektir. Bu ürünler gibi menşe işareti almış ürünler belirtilen yöre, bölge veya ülke haricinde üretilemezler.

Mahreç işareti; ünü, belirli bir niteliği veya diğer özellikleri, tanımlanan coğrafi bölge ile sıkı bir bağ içinde olup; üretim, işleme ya da diğer süreçlerinden en az birinin tanımlanan coğrafi bölgede yapılması gereken ürünlere verilen işarettir. Mahreç işaretli ürünler belirli bir coğrafi alana özgü niteliklere sahip olup, bu alanda üretilmektedir. Bazı durumlarda ürün için gerçekleştirilen üretim veya işleme aşamaları belirtilen coğrafi alanda gerçekleşmeyebilir. Ancak ürünün özgün nitelikleri o coğrafi alana has nitelikleri taşımalıdır. Mersin cezeryesi, Damal bebeği, Antakya künefesi, Ankara simidi, Maraş Dondurması, Akçaabat Köftesi, Antep Baklavası mahreç işareti almış ürünlere örnektir. Mahreç işareti almış bir ürünün, hammaddesinin belirtildiği bölgeden olması ya da üretimle ilgili en az bir aşamasının o bölgede gerçekleşmesi gerekir. Yani diğer aşamaları farklı bir coğrafi alanda gerçekleştirilebilir.

Geleneksel ürün adı; bulunduğu piyasada en az 30 yıl geleneksel olarak kullanıldığı ispatlanan ürünler geleneksel ürün adı olarak değerlendirilir. Menşe adı ya da mahreç işareti olarak adlandırılmayan benzer ürünler bu gruba girmektedir. Bunu içinde aşağıdaki şartlardan en az birini sağlaması gerekir.

- Geleneksel bileşim yahut geleneksel işleme veya üretimden kaynaklanması
- Geleneksel malzeme veya ham maddeden üretilmiş olması

Geleneksel ürün adlarında belli bir coğrafi alanla belirlenmez. Türk lokumu, baklava, ayran, Osmanlı Şerbeti, Ezogelin çorbası, Çakallı menemeni, döner, Türk kahvesi geleneksel ürün adı almış ürünlere örnektir.

3. Coğrafi İşaretin Faydaları (*Benefits of Geographical Indication*)

Coğrafi işaretler, yöresel ürünleri ve özelliklerini ortaya çıkaran ve yerelin özel ürünlerini markalaştıran işaretlerdir. Aynı zamanda katma değer ve istihdam oluşturlar. Aslında faydaları hem tüketici hem üretici hem de toplumsal yani ülke bazındadır. Bu açıdan değerlendirdiğimizde coğrafi işaretlerin faydalarını üç kısımda değerlendirebiliriz [3, 5, 6, 7, 8, 9].

Tüketiciler açısından faydaları; tüketicilerin kişisel seçimlerine cevap vermek, kaliteli ve özel ürünler sunmak, üretilen ürünlerde kalitenin devamlılığı sağlanarak tüketicilere daha iyi ürünler sunmak, tüketicilerin garantili ürünlere ulaşmasını sağlamak, üretici ve tüketici arasında sağlanan bilgi akışıyla tüketicilerin ürünlere daha bilinçli ve rahat ulaşmasını sağlamak, gıda ürünlerinde standartlaşmayı engellemek, dağıtım zincirinde katma değerli ürünlerin daha iyi bir şekilde dağıtımını sağlamak.

Üreticiler açısından faydaları; üretici için gelir sürekliliği ve gelir artışı sağlamak, ürünün ayırt edilmesini sağlamak, ürün piyasasında olabilecek fiyat dalgalanmalarından daha az etkilenmesini sağlamak, oluşabilecek herhangi bir problemde üreticilerin birlikte hareket etmesine ve çözüm bulmalarına olanak sağlamak, yasal olarak korunan fikri mülkiyet haklarından faydalanabilmek, yeni pazar arayışını kolaylaştırmak, adil katma değer paylaşımının gerçekleşmesini sağlamak.

Toplum açısından faydaları; geleneksel bilginin korunması ve nesillere aktarılmasını sağlamak, üretimde sağlanacak süreklilikle toplumsal refahı olumlu yönde etkilemek, kırsal kalkınmaya fayda sağlayarak göçü engellemek, doğal kaynakların ve biyoçeşitliliğin korunmasını sağlamak, turizmi canlandırarak yöreye katkıda bulunmak, ürünlerde taklitçiliğin önüne geçerek hem ürün özelliklerinin muhafazası hem de kültürel değerlerin ulusal ve uluslararası sahada muhafazasını sağlamak, ihracata olan katkısı ile bölgenin refah seviyesi artmasına yol açmak.

4. Dünya Üzerinde Coğrafi İşaretle İlgili Düzenlemeler (*Regulations Regarding Geographical Indications Around The World*)

Cİ'lerin, bölgesel büyüme ve ülke tanıtımındaki rolleri azımsanmayacak derecededir. Bu sebeple, coğrafi işaretler hem ulusal mevzuat ve düzenlemeler hem de ülkeler arası ticaretin artmasıyla birlikte uluslararası anlaşmalarla korunması gereken bir kavramdır. Günümüze kadar bu amaçla da çeşitli yasa ve düzenlemeler hayata geçirilmiştir. Bu düzenlemeler üretici ve tüketiciyi korumak, yanlış uygulamaların önüne geçmek amaçlıdır. Tarihsel süreç olarak bakıldığında, coğrafi işaret kavramı ile ilgili ilk uygulamalar Fransa' da başlamıştır. Daha sonra Avrupa'da yayılmaya başlayınca, bu hareket Dünya Ticaret Örgütü'nün de (WTO) önemine haiz olmuştur [3, 4].

Paris Antlaşması, Cİ kavramının geçtiği ilk uluslararası antlaşma olup sınai mülkiyet haklarının korunması ile ilgilide ilk uluslararası antlaşma durumundadır. Bu antlaşmada mahreç işaretlerinin korunmasına yönelik hükümler yer almakta; fakat menşe adlarının korunmasına yönelik hükümler yer almamaktadır. Bu antlaşmaya Türkiye 1925 yılında taraf olmuştur [5, 10].

Madrid Antlaşması, konusu coğrafi işaretler olan ilk uluslararası antlaşma niteliğindedir. Eşyalar üzerinde aldatici ve sahte mahreç işaretlerinin engellenmesine yönelik konuları içerir. Bu antlaşma ile coğrafi işaretler için daha fazla bir koruma getirilmiştir fakat yeterli olmamıştır. Antlaşmanın amacı yanıltıcı ve uydurma kaynak işareti kullanımını engellemek ve ürün kökeninin doğru bir şekilde gösterilmesini sağlamaktır. Türkiye bu antlaşmaya 1930 yılında taraf olmuştur [10, 11].

Lizbon Antlaşması, menşe adı kavramının geçtiği ilk uluslararası antlaşmadır. Bu antlaşmaya göre söz konusu ürünün kendine has özellik ve niteliklerinin, belirtildiği coğrafi bölge, beşerî faktör ve doğal etmenlerle arasında bir bağ olmalıdır. Bu antlaşmaya göre ürünün uluslararası arenada koruma alabilmesi için iki şart gereklidir. Ürünün, olduğu ülkede menşe adının korumaya alınmış olması ve WIPO'nun Uluslararası Bürosu'na üye tarafından menşe adının tescil ettirilmesidir. Lizbon Antlaşması kökeninde karakteristik bir özellik içermeyen fakat belli bir ün ile anılan ürünleri koruma altına almamaktadır. Türkiye bu antlaşmaya taraf değildir [3, 5].

TRIPS Antlaşması, coğrafi işaretleri de içine alan yedi fikri mülkiyet hakkındaki düzenlemeleri içermektedir. Bu antlaşma ile coğrafi işaretlerinde diğer haklar gibi uluslararası anlamda etkin ve yeterli bir şekilde korunması amaçlanmıştır. 1994 yılında yürürlüğe giren bu antlaşma, coğrafi işaret kavramının yer aldığı ilk uluslararası antlaşmadır. Türkiye 1995 yılından beri bu antlaşmaya üye durumundadır. Madrid ve Lizbon Antlaşmalarında taraf ülke sayısının yetersiz ve sınırlı kalması bu antlaşmanın çıkmasına sebep olmuştur. TRIPS antlaşması, diğer tüm antlaşmalara oranla dünya çapında uygulanma hedefi taşımasının yanı sıra coğrafi işaretlerle ilgili yürürlükte olan antlaşmalarında en kapsamlısı ve sonuncusudur [3, 5].

Cenevre Akdi, WIPO çerçevesinde "Köken Adlandırılmaları" uluslararası kayıt ve koruma sisteminin genişletilmesi ve hükümetler arasında bazı kurumların da katılmasını sağlamaktadır. 21 Mayıs 2015 tarihinde imzalanan antlaşmaya Türkiye taraf olmamıştır. Lizbon Antlaşması'nın istenen başarıyı sağlayamaması neticesinde gelişmiş olup, 28 ülkenin katılımıyla imzalanmıştır [9].

Cİ'lerin uluslararası arenada korunabilmesi için yapılan bu antlaşmalar ülkeler arasında ürünlerin korunması ve tanınması hakkında birtakım hükümler içermektedir. Böylece uluslararası ticari faaliyetlerde Cİ kullanım ve korunması kolaylaşmaktadır. Cİ'lerin korunmasında iki ülke arasında yapılan antlaşmalar da çok önemlidir [5]. İkili antlaşmalar geniş ölçekli ticari bir antlaşmanın parçası olabildikleri gibi bağımsız da olabilirler. Bu antlaşmalarla sağlanan koruma liste sistemine dayanmaktadır. Antlaşma hükümlerince korunacak coğrafi işaretler, ürün gruplarına göre ayrılıp listelenerek antlaşmaya eklenir. "Ulusal çekince" ilkesine bağlı olarak listelenen ürünler diğer üye ülkede, sadece menşe ülkeden olan ürünler için kullanılabilir ve o ülkedeki hukuka bağlıdır [12].

Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD), ürünleri koruyup, garanti altına almak için 1946 yılında Lahnam Kanunu çıkarılmıştır. Cİ'ler bu kanun çerçevesinde marka türlerinden ticari marka, garanti markası, kolektif marka ve örfi hukuk kapsamında korunmaktadır [3].

5. Avrupa Birliği'nde (AB'de) Coğrafi İşaretlerle İlgili Düzenlemeler (*Regulations Regarding Geographical Indications in The European Union (EU)*)

AB'deki tarım politikalarının bir kısmı coğrafi işaretleri kapsamaktadır. Bu kapsam da AB, oluşturduğu politikalarla 1992'den beri çeşitli yasalar çıkarmıştır [9], [13].

1992 yılında yapılan düzenlemeler:

- 1) 2081/1992 sayılı "Tarım ve Gıda Ürünlerinde Köken Adlandırmaları ve Coğrafi İşaretler Koruması"na ilişkin tüzük: bu tüzükte amaç ürünlerin coğrafi işaretlerinin ve köken adlarının korunmasıdır.
- 2) 2082/1992 sayılı "Tarım ve Gıda Ürünlerinin Özgün Nitelik Sertifikası"na ilişkin tüzük: bu tüzükte amaç geleneksel tariflerin korunmasıdır.

2006 yılında yapılan düzenlemeler:

- 1) 510/2006 sayılı "Tarım ve Gıda Ürünlerinde Köken Adlandırmaları ve Coğrafi İşaretler Koruması"na ilişkin tüzük: Bu tüzük 2081/92 sayılı tüzükle aynı olup, bu tüzük AB kayıt sistemini, bu gruba giren coğrafi işaretler konusunda üçüncü dünya ülkelerine açması ve ilgili süreçleri kapsar.
- 2) 509/2006 sayılı "Tarım ve Gıda Ürünlerinin Özgün Nitelik Sertifikası"na ilişkin tüzük: Bu tüzük 2082/1992 sayılı tüzükle aynı olup, farklı olarak AB kayıt sistemini bu gruba giren coğrafi işaretler hususunda üçüncü dünya ülkelerine açması ve bununla ilgili süreçleri kapsar.

2012 yılı yasal düzenlemesi: 1151/2012 sayılı "Tarım ve Gıda Ürünlerine Uygulanabilir Kalite Sistemleri" ne ilişkin tüzük: Bu tüzükle tarımsal üretimdeki çeşitlenmeyi desteklemek, kökenle ilişkili ürün isimlerinin taklit ve sahte kullanımında koruma sağlamak, bu doğrultuda her bir ürün için koruma sistemini garantilemek ve ürüne katma değer oluşturan özellikler konusunda tüketicileri bilgilendirmek amaçlanmıştır.

AB'nde gıda ürünlerinin yanı sıra şaraplar ve alkollü içecekler de koruma altındadır. AB'nde ürünlere Cİ tescili yapılmasında AB'ne üye olma zorunluluğu yoktur. Avrupa Birliği'nde de Türkiye'de olduğu gibi coğrafi işaretler türlerine göre sınıflandırılmaktadır. Menşe adı olarak: Protected Designation of Origin (PDO), Mahreç işareti olarak Protected Geographical Indication (PGI), Geleneksel ürün adı olarak Tradional Speciality Guarenteed (TSG) kullanılmaktadır [14].

Şekil 2. PDO, PGI ve TSG amblemleri (PDO, PGI VE TSG Emblems)

6. Türkiye’de Coğrafi İşaretlerle İlgili Düzenlemeler (*Regulations Regarding Geographical Indications in Turkey*)

Türkiye’de 1995 yılına kadar coğrafi işaretlerle ilgili tescil ve korumaya yönelik uygulamalarda Türk Ticaret Kanunu’nun mevcut “Haksız Rekabet Hükümleri” ve 551 sayılı “Marka Hukuku” kullanılmaktaydı. Bu kanunlar tüketiciyi sahte ürünlerden korurken coğrafi işaret tesciline koruma getirmemekteydi. Türkiye’de coğrafi işaretle ilgili olarak [9];

- 555 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve Uygulama Yönetmeliği: Türkiye 26 Haziran 1995 tarihinde 555 sayılı KHK’yi yürürlüğe sokmuştur. Bu KHK büyük ölçüde AB’de yayımlanan 2081/92 sayılı tüzükten esinlenerek yazılmıştır. Temelde bazı farklılıkları içermektedir. AB’de yalnızca tarım ürünlerini kapsayan tescil durumu Türkiye’de kilim, halı, maden, sabun gibi ürünleri de coğrafi işaret kapsamına almaktadır. “Geleneksel Ürün Adı” korumasına bu KHK’de yer verilmemiştir.
- 6769 Sayılı “Sınai Mülkiyet Kanunu”: 10 Ocak 2017’de uygulamaya konmuş olup AB’deki 1151/2012 sayılı tüzük örnek alınmıştır. Bu kanunun amacı, geleneksel ürün adlarının ve sınai mülkiyet haklarının korunması ve bu hakların sınai ve ticari alanda uygulanmasının teşviği suretiyle sosyal, ekonomik ve teknolojik ilerlemenin gerçekleştirilmesine katkı sağlamaktır. “Geleneksel Ürün Adı” da koruma kapsamına ilave edilmiştir. Bu yasayla KHK’de olmayan amblem kullanma zorunluluğu getirilmiştir.
- Coğrafi İşaret ve Geleneksel Ürün Adı Yönetmeliği: 10 Ocak 2018’de yürürlüğe giren bu yönetmelik amblemin şekli, kullanma şartları ve kimler tarafından kullanılacağını belirtmektedir.

7. Tescil Konu Durumları (*Registration Subject Status*)

AB’de Mahreç İşareti (PGI) ve Menşe Adı (PDO) Tesciline Konu Olabilecek Ürünler, 1151/2012 sayılı Tüzükte Ek 1’de listelenerek tanımlanmıştır. Bu ürünler: Biralalar, makarnalar, tuzlar, mantarlar, hamur işleri, koşnil, hardal macunu, esansiyel yağlar, kurutulmuş otlar, çiçekler ve süs bitkileri, doğal sakızlar ve reçineler, bitki özlerinden yapılmış içecekler, çikolata ve çikolatadan yapılmış ürünler, ekmekler, kekler, şekerlemeler, bisküviler ve diğer fırıncılık ürünleri, pamuk, yün, hasır, keten, deriler, kürkler ve kuş tüyü [1].

AB’de Geleneksel Ürün Adı (TSG) Tesciline Konu Olabilecek Ürünler;1151/12 sayılı Tüzüğün 3. maddesine göre geleneksel ürünler ya da geleneksel uygulamalar neticesinde ortaya çıkan en az 30 yıl süreyle yerel pazarda mevcut, nesilden nesille aktarılacak ürünlerdir. Bunlar: Tuzlar, biralalar, makarna, hazır yemekler, ekmek, hamur işleri ve kekler, bitki özlerinden yapılmış içecekler, çikolata ve çikolatadan yapılmış ürünler, şekerlemeler, bisküviler ve diğer fırıncılık ürünleri [15] (TPMK, 2024b).

AB’de Tescil Edilemeyecek Adlar:1151/2012 sayılı Tüzüğün 5.1 veya 5.2’nci maddelerinde belirtilen özel şartların yanı sıra,

- Eğer jenerik bir isim ise (Örn: “Frankfurter”),
- Ürünün adı doğru fakat tüketici açısından başka bir bölgeden geldiği fikri oluşturabilecek başka bir adla eş sesli ise,
- Tüketiciler için pratikte yeterli doğru yönlendirme yapmadan, daha önceden tescilli olmuş bir PGI veya -PDO ile yanlış yönlendirecek durumda kısmen veya tamamen eş sesli ise,
- Bir hayvan cinsi veya bitki çeşidi adı ile çakışıyor ve tüketiciyi ürün kökeni açısından yanlış yönlendirebilecekse,
- İtibarı, tescili, markanın ünü ve kullanıldığı sürenin uzunluğu süresince, ürünün gerçek kimliği açısından tüketiciyi yanıltabilecek durumda ise

PGI veya PDO tescillenmesi yapılmaz [1].

Türkiye’de coğrafi işaret tescili yapılması konusunda (menşe/mahreç) sakınca bulunan durumlar mevcuttur[16];

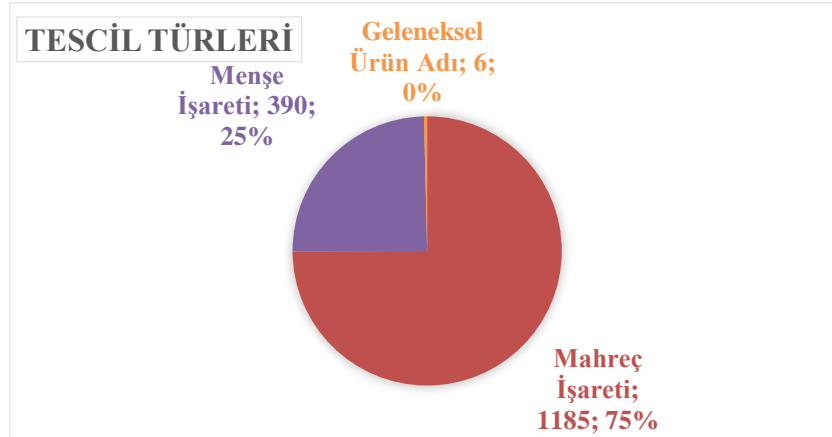
- 555 sayılı KHK’de geçen coğrafi işaret tanımına uymayan adlar,
- Toplumun genel ahlâkı ve kamusal düzene aykırı adlar,
- Jenerik adlar ve ürünün öz adı olmuş adlar,
- Coğrafi işaretlerle ilgili KHK’de geçen ülkelerde korunmayan, kullanılmayan veya korunması sona ermiş ad ve işaretler,
- Ürünün kökeni konusunda bitki türleri, hayvan soyları adları ile benzer halkı yanıltabilecek adlar.

Geleneksel ürün adı olarak tescil edilmesinde sakınca olan durumlar ise [4, 16]

- Toplumun genel ahlâkı ve kamusal düzene aykırı adlar,
- Ürün nitelikleri açısından yanıltabilecek adlar,
- Ürün fonksiyonu ile yapılan adlar,
- Geleneksel ürün adı tanımına uymayan adlar,
- Yabancı ülkelerde başvuru yaparken tescil işlemlerinde herhangi bir sorun olmadığı halde, kendi ülkesinde tescili olmayan veya sonlandırılan adlar.

8. Türkiye’nin Coğrafi İşaret Durumu (*Turkey’s Geographical Indications Status*)

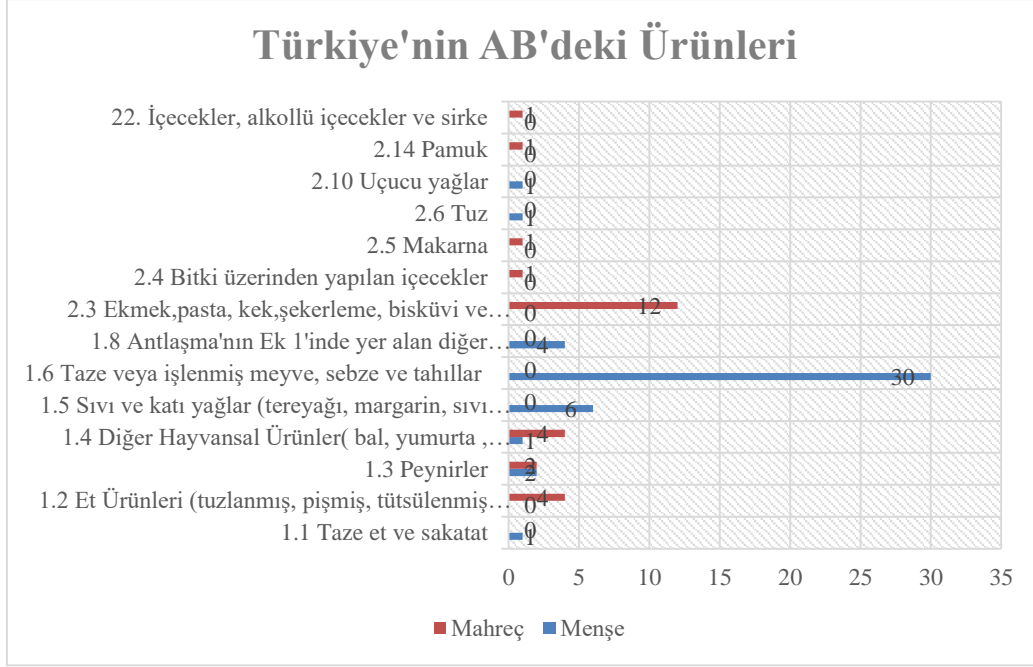
Türkiye gerek farklı coğrafi bölgeleri gerek geçmişte köklü medeniyetlere ev sahipliği yapması gerekse de zengin biyoçeşitliliği ile coğrafi işaret potansiyeli yüksek bir ülkedir. Türk Patent ve Marka Kurumu (TPMK) 2024 verilerine göre Türkiye’de tescili yapılmış toplam 1584 ürün mevcut olup, başvurusu yapılmış 641 ürünün de işlemleri devam etmektedir. Tescili yapılmış ürünlerin coğrafi işaret türlerine göre dağılımı aşağıda gösterilmiştir [15].

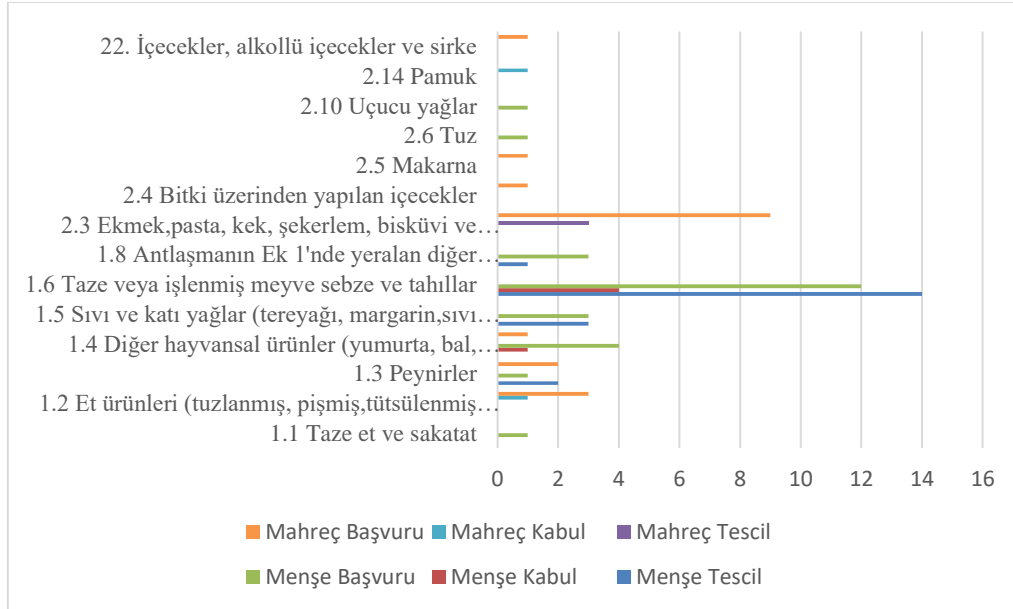
Şekil 3. Türkiye’de tescil türlerine göre tescili yapılmış ürün miktarları (*Amounts of registered products according to registration types in Turkey*)

Tescili yapılan ürünlerin 1185 adedini (%75) mahreç işareti ürünler, 390 adedini (%24,6) menşe işaretli ürünler, 6 adedini (%0,4) de geleneksel ürün adı oluşturur. Bu ürünler on sekiz grup olarak değerlendirilmekte olup en fazla çeşitle (435 adet) yemekler ve çorbalar grubu gelmektedir. Bu grubu işlenmiş ve işlenmemiş meyve ve sebzeler ile mantarlar (328 adet) grubu ve fırıncılık ve pastacılık mamulleri, hamur işleri, tatlılar (325 adet) grubu takip etmektedir.

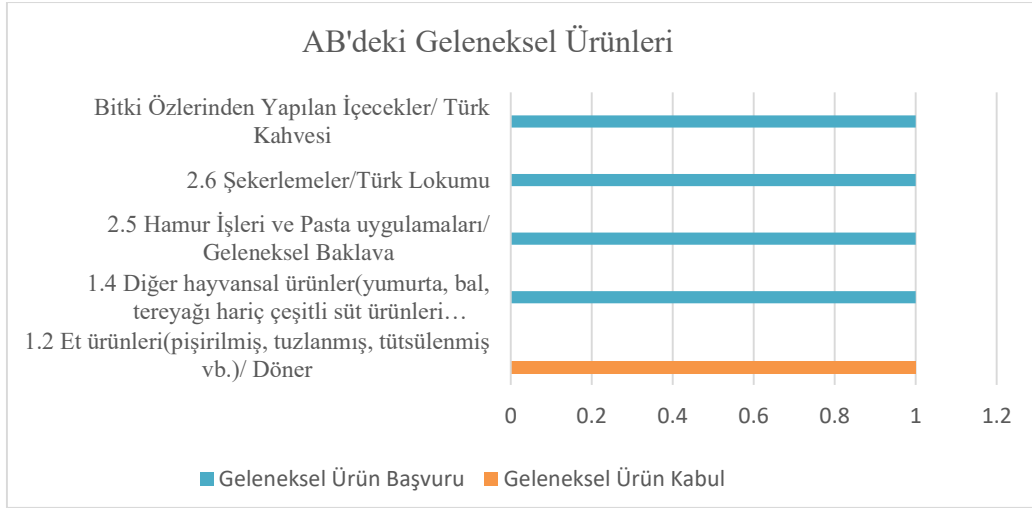
Türkiye'nin AB'de tescilli yapılmış 21 adet ürünü bulunmaktadır. Bu ürünlerin on dokuz tanesi menşe işaretli olup, iki tanesi mahreç işaretlidir. Bunların dışında Türkiye'nin 54 adet AB'ne başvurusu yapılmış veya kabul edilmiş ürünü daha mevcuttur [14]. Bu ürünlerin tescil tür ve durumları ile ilgili tablolar aşağıda gösterilmiştir.

Şekil 4. Türkiye'nin AB'ndeki PDO VE PGI ürünlerinin, ürün gruplarına göre dağılımı (Distribution of Turkey's PDO and PGI products in the EU by product groups)

Şekil 5. Türkiye'nin AB'ndeki PDO ve PGI ürünlerinin durumu (Status of Turkey's PDO and PGI products in the EU)

Şekil 6. Türkiye'nin AB'ndeki geleneksel ürünleri (*Turkey's traditional products in the EU*)

Ayrıca Türkiye'nin bunların dışında AB'nde kabul ve başvuru aşamasında olan geleneksel ürün grubuna giren ürünlerimizde mevcuttur. Bu ürünlerin ürün gruplarına göre dağılımı Şekil 6'da gösterilmiştir. Türkiye'nin potansiyeli göz önüne alındığında AB'nde tescillenebilecek birçok ürünümüz mevcuttur.

9. Ardahan İlinin Coğrafi Tescil Durumu (*Geographical Registration Status of Ardahan Province*)

Ardahan ili Anadolu'nun kuzeydoğu kısmında yer alan güney batısında Erzurum, batısında Artvin, güney ve güneydoğusunda Kars ve kuzeydoğusunda Gürcistan ve Ermenistan ile sınırlı bir şehrimizdir. İlimizin Kars'a, Batum'a, Oltu'ya, Ahıska'ya ve Artvin'e açılan önemli boğazları ve geçitleri mevcuttur. Göle ilçesine bağlı İncilipınar ve Çobanköy köylerinden çıkarak Ardahan il merkezini batıdoğu yönünde 90 km boyunca devam eden Kura Nehri, Çıldır ilçesine ulaşarak oradan Gürcistan hudutlarına girerek Hazar denizine dökülür. Ayrıca Kura Nehri ile birleşen Posof Çayı da yöreyi sulamaktadır. Ardahan ve çevresinde karasal iklim yaşanmakta olup kışlar uzun, soğuk ve kar yağışlı geçmektedir [17]. İklim şartları ekonomik ve beşerî faaliyetlerin zor ve kısıtlı şartlarda yapılmasına olanak sağlamaktadır.

9.1. Coğrafi İşaret Mevcut Durumu (*Current status of geographical indication*)

Ardahan ili gerek coğrafi yapısı ve benzersiz flora ve faunasıyla gerekse kültürel ve tarihi zenginlikleriyle, kendine özgü kültürel ve coğrafi değerleri bünyesinde yaşatmaktadır. Bu zenginlikler mutfak kültürü ve el sanatları gibi birçok alana da etki etmiş ve mevcut yöreye has ürünler ortaya çıkmıştır. Zengin bitki örtüsü ve çiçek çeşitliliğiyle ortalama 1800 rakımlı uçsuz bucaksız meralarıyla "Kafkas arısı" gibi özel bir arı ırkına da ev sahipliği yapmaktadır. İklim şartlarından dolayı tarım ve hayvancılık ön plana çıkmaktadır. Ardahan'ın hayvancılığa elverişli olması gerek süt ve et ürünlerinde gerekse Ardahan Kaz eti gibi özel ürünlerle de ülke çapında söz hakkına sahip bir üretim merkezi durumuna getirmektedir. Ayrıca mikro iklimik özelliğe sahip Posof ilçesinde yetişen meyve ve sebzeler, başta "izole" bölgeler olmak üzere Ardahan coğrafyanın büyük bir bölümünde uygulanan kimyasal ilaç ve gübre kullanılmaması gibi faktörler göz önüne alındığında yörenin büyük bir coğrafi işaret potansiyeline sahip olduğu görülmektedir [18]. Ardahan ilinin 2024 verilerine göre tescili yapılmış 7 adet menşe adı almış ürünü, 1 adet de mahreç adı almış ürünü mevcuttur. Bu ürünlerin Türkiye coğrafi işaret potansiyeline göre değerlendirilmesi aşağıdaki tabloda verilmiştir [19].

Tablo 1. Ardahan'ın Cİ tescil durumu ve Türkiye potansiyeline göre değerlendirilmesi (*Evaluation of Ardahan according to its GI registration status and Turkey potential*)

Ürün Adı	Tescil Türü	Ürün Grubu	Türkiye Toplamındaki Yüzde oranı
Damal Bebeği (2003)	Mahreç	Halı kilim dışındaki el sanatları	1,3 (79'da 1)
Ardahan Çiçek Balı (2017)	Menşe	Bal	3,5 (29'da 1)
Ardahan Kavlıca Buğdayı (2024)	Menşe	Diğer Ürünler	1,2 (84'de 1)
Ardahan Kaz Eti (2022)	Menşe	İşlenmiş ve işlenmemiş et ürünleri	3,7 (27'de 1)
Posof Badele Elması (2019)	Menşe	İşlenmiş ve İşlenmemiş Meyve Sebze ve Mantarlar	0,9 (328'de 3)
Posof Fasulyesi (2020)	Menşe		
Cancur Eriği	Menşe Başvuru		
Hanak Tel Peyniri (2024)	Menşe	Peynirler	4,6 (44'de 2)
Kars Kaşarı (2015)	Menşe		

Tabloda da görüldüğü gibi hayvansal ürünlerde özellikle peynir çeşitleri konusunda potansiyeli daha yüksektir. Ardahan ilinin barındırdığı eşsiz endemik bitki türleriyle, zengin fauna ve florasının hâkim olduğu geniş meralarında üretilen süt ve et ürünleri, mikro klima özelliğindeki bölgelerinden elde edilen yöreye has sebze ve meyveleri, kültürel zenginliğin temelini oluşturduğu mutfak kültürü ve el sanatları Ardahan ilinin coğrafi işaret potansiyeline kaynak oluşturmaktadır. Ardahan sahip olduğu coğrafi özellikleri nedeniyle Türkiye'nin en kaliteli süt ve et ürünlerinin elde edildiği yerlerden biridir. Bölgede gübreleme ve kimyasal ilaçlamanın yapılmaması bölgeyi özel kılmaktadır. Bununla birlikte zengin kültür birikimi ve beşerî faktörlerinde bir araya gelmesiyle yöreye özgü çok değerli ürünler ortaya çıkmaktadır. Bugüne kadar kaşar peyniriyle ön plana çıkmışsa da yöreye has değerli peynir çeşitleri mevcuttur. Ardahan peynirleri gerek lezzetleri gerek görsellikleri gerekse imalat teknikleriyle başlı başına coğrafi potansiyeldir.

9.2. Coğrafi İşaret Tescil Potansiyeli Olan Ürünler (*Products with Geographical Indication Registration Potential*)

Geçmişten günümüze aktarılan, beceri ve ustalık gerektiren ürünleriyle sunduğu mutfağı, yöreye has bitkilerin kullanıldığı ürünleri, yöresel el sanatları ve bazı bölgelerinde yetişen endemik meyve ve sebzeleri ile coğrafi işaret ürünlere kaynak oluşturan bu ürünleri şu şekilde gruplandırabiliriz:

Süt ve süt ürünleriyle üretilen ürünler; heriye peyniri, motal peyniri, Damal göğermiş peyniri (çökelek), gorcola peyniri, göğermiş tuluğ peyniri, çeçil peyniri, deleme peyniri, lor peniri, çuma peyniri, sarı yağ, kurut.

Ardahan çiçek balı ile hazırlanan ürünler; Ardahan tel (bal) helvası, zülbiyet, döğmeç.

Ardahan kaz eti ve sakatatları ile hazırlanan ürünler; fırında kaz yemeği, gacguc, kaz mantısı, kaz yağı, kaz tüyü, kaz ciğeri.

Cancur ve diğer meyvelerle hazırlanan ürünler; cancur eriği (tazesı, kurusu ve açması), cancur pelverdesi, cancur pestili, furuç, kaysefe tatlısı, kaysefe hoşafı, pelverdeli sinor, tamaslı lahana sarması,

Sebzeler, tahıl ürünleri ve bunlarla hazırlanan ürünler; kabak eriştesi ve kabak eriştesinden keşkek, haşil, kavılca bulgur pilavı, hasuta, cadı.

Yöreye has bitkilerle hazırlanan yemekler; gımi turşusu, gımi çorbası, gımi yemeği, cincar çorbası, evelik çorbası.

Hamur işleri; katmer, kete, kor kete, tatlı kete (terekeme ketesi), feselli, gevrek (nezih), şekerleme, hıngal, harşo, kelecoş

Diğer yemek ve tatlılar; umaç (terekeme) helvası, Çıldır un helvası, gavut.

Yöreye has el sanatları; süngülü çakısı, boz kilim, derme kilimi [18, 20]. Bu ürünlerin coğrafi işaret alabilme durumları aşağıdaki tabloda değerlendirilmiştir.

Tablo 2. Ardahan yöresel ürünlerinin coğrafi işaret potansiyelinin değerlendirilmesi (Evaluation of geographical indication potential of Ardahan local products)

	Menşe Adı	Mahreç Adı	Geleneksel Ürün Adı
Süt ve süt ürünleriyle üretilen ürünler	Heriye peyniri, Motal peyniri, Damal göğermiş peyniri(çökelek), gorcola peyniri, göğermiş tuluğ peyniri, çeçil peyniri, deleme peyniri, lor peniri, çuma peyniri, sarı yağ, kurut.		
Ardahan çiçek balı ile hazırlanan ürünler		Ardahan tel (bal) helvası	Zülbiyet, döğmeç
Cancur ve diğer meyvelerle hazırlanan ürünler	Cancur eriği, furuç	cancur pelverdesi, cancur pestili, kaysefe tatlısı, kaysefe hoşaftı, pelverdeli sinor, tamsalı lahana sarması.	
Ardahan kaz eti ve sakatatları ile hazırlanan ürünler		Fırında kaz yemeği, gacguc, kaz mantısı, kaz yağı, kaz tüyü, kaz ciğeri.	
Sebzeler, tahıl ürünleri ve bunlarla hazırlanan ürünler;		Kabak eriştesi ve kabak eriştesinden keşkek, haşil, kavılca bulgur pilavı, hasuta, cadı.	
Yöreye has bitkilerle hazırlanan yemekler		gımi turşusu, gımi çorbası, gımi yemeği, cincar çorbası, evelik çorbası.	
Hamur işleri		Katmer, kete, kor kete, tatlı kete (terekeme ketesi), feselli, gevrek (nezih), şekerleme, harşo, kelecoş, umaç (terekeme) helvası.	Hıngal, Çıldır un helvası, gavut.
Yöreye has el sanatları	Süngülü çakısı, boz kilim, derme kilimi.		

10. Sonuç ve Öneriler (Conclusion and Recommendations)

Ürünlerin coğrafi işaret tescili ile korunmasının istihdam, piyasa fiyatı, rekabet gücü ve gelir artışı açısından sağladığı faydalar ortadadır. Yöreye has ürünlerle ilgili coğrafi işaret çalışmalarının arttırılması ve unutulmaya yüz tutmuş ürünlerin yapılabirliğinin teşvik edilmesi hem yöremiz hem de ülkemiz açısından birçok katkılar sağlayacaktır. Geleneksel değerlerin nesillere aktarımında büyük rol oynayacaktır. Bölgede üreticiler arasında teşviki arttıracak olup kalkınmada büyük payı olacaktır.

Coğrafi işaretli ürünlerinde yapılması gereken gerçeklik, izlenebilirlik ve orijin tespit analizlerinin yapılarak Cİ amblemleri ile birlikte satışa sunulması üreticiler ve tüketiciler için daha sağlıklı ve güvenilir bir yol olacaktır. Bu durum hem tüketici sağlığını korumakta hem haksız kazancın önüne geçmekte hem de sahteciliğin önüne geçmeyi mümkün kılacaktır.

Semboller (*Symbols*)

AB	Avrupa Birliği
Cİ	Coğrafi İşaret
FSMH	Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakkı
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
TPMK	Türk Patent ve Marka Kurumu

Çıkar Çatışması Beyanı (*Conflict of Interest Statement*)

Yazarlar bu çalışmada herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan ederler.

Deklarasyon ve Etik Standartlar (*Declarations and Ethical Standards*)

Bu makalenin yazarları, bu çalışmada kullanılan materyal ve yöntemlerin etik kurul izni ve/veya yasal-özel izin gerektirmediğini beyan ederler.

Yazar Katkısı (*Author Contributions*)

Yazar 2 fikri önerdi. Yazar 1 her türlü araştırma ve incelemeleri, yazım işlemlerini yaptı. Yazar 2 çalışmayı denetledi. Tüm yazarlar sonuçları tartıştı ve makale son haline getirildi.

Kaynaklar (*References*)

- [1] Türk Patent ve Marka Kurumu (TPMK), "Coğrafi İşaret," 30 Nisan 2024. [Online]. Available: <https://www.turkpatent.gov.tr/cografi-isaret>
- [2] B. Gülçubuk, N. Yıldırak, N. Kızılaslan, D. Özer, M. Kan, and A. Kepoğlu, "Kırsal Kalkınma Yaklaşımları ve Politika Değişimleri," presented at the Türkiye VI. Tarım Ekonomisi Kongresi, Tokat, Turkey, Sep. 2014. Available: <https://www.researchgate.net/publication/242623705>
- [3] N. İloğlu, "Coğrafi İşaretlerin Tescili ve Denetimi Üzerine Farklı Ülke Sistemlerinin İncelenmesi ve Türkiye Uygulaması," Uzmanlık Tezi, Türk Patent Enstitüsü Markalar Dairesi Başkanlığı, Ankara, 2014. [Online]. Available: <https://akademi.turkpatent.gov.tr/tezler/neseiloglu.pdf>
- [4] S. Kavas, "Coğrafi İşaretli Köftelerin Bölge Gastronomisindeki Yeri ve Önemi: Ege Bölgesi Örneği," Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, 2023.
- [5] İ. H. Taş, "Yerel Halkın Coğrafi İşaretli Ürünlere Yönelik Görüşleri: Şanlıurfa İli Örneği," Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar, 2023.
- [6] N. Korucuk, "Turistlerin Coğrafi İşaretli Ürünlere Yönelik Tutumlarının Destinasyon İmajına ve Tekrar Satın Alma Niyetine Etkisi: Karma Yöntem Araştırması," Doktora Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kafkas Üniversitesi, Kars, 2023.

- [7] Y. Oraman, "Prediction of Combine's Number By Using ARMAX Model in Turkey," *Balkan and Near Eastern Journal of Social Sciences*, vol. 1, no. 3, pp. 76–85, 2015. Available: <https://www.researchgate.net/publication/301747402>
- [8] N. Işık, "Gastronomik Kimlik Oluşturmada Coğrafi İşaretli Ürünlerin Etkisi: Ankara İli Örneği," *Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Başkent Üniversitesi, Ankara, 2022.*
- [9] Y. Tekelioğlu, "Coğrafi İşaretler ve Türkiye Uygulamaları," *Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, cilt 8, sayı 15, ss. 47–75, Oca. 2019. Available: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ufuksbedergi/issue/57470/815063>.
- [10] R. B. Akalın, "Coğrafi İşaretli Ürünlerin Gastronomi Turizmi Destinasyonuna Etkisi: Malatya Örneği," *Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas, 2023.*
- [11] G. Kök, "Coğrafi İşaretli Gastronomik Ürünlerin Şehir Markalaşmasına Etkileri: Uşak Tarhanası Örneği," *Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar, 2022.* Available: <https://acikerisim.aku.edu.tr/xmlui/handle/11630/10054>.
- [12] A. Y. Coşkun, "Coğrafi İşaretler," *Uzmanlık Tezi, Türk Patent Enstitüsü, Ankara, 2001.* Available: <https://ci.turkpatent.gov.tr/uploads/files/asu.pdf>.
- [13] Z. Oğuz, "Yerel Değerlerin Turizm Ürününe Dönüştürülmesinde Coğrafi İşaretlerin Kullanımı: Siirt İli Örneği," *Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mardin Artuklu Üniversitesi, Mardin, 2016.*
- [14] European Commission, "E-Ambrosia: The EU Geographical Indications Register," Access Date: 30 Nisan 2024. Available: <https://ec.europa.eu/agriculture/eambrosia/geographical-indications-register/>
- [15] Türk Patent ve Marka Kurumu (TPMK), "Coğrafi İşaret AB Tescil Eğitim Seti Kitapçığı," Access Date: 30 Nisan 2024. Available: https://ci.turkpatent.gov.tr/uploads/files/CI_AB_Tescil_Egitim_Seti_kitapcik.pdf
- [16] D. Özgür, "Coğrafi İşaretlerin Korunması: Avrupa Birliği'ndeki Hukuki Çerçeve ve Türkiye Uygulaması," *Doktora Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, 2011.*
- [17] D. Canlı, "Ardahan Bölgesinde Bal Arıları Tarafından Toplanan Polenlerin Morfolojik ve Organoleptik Analizleri ile Nişasta İçeriklerinin İncelenmesi," *Yüksek Lisans Tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 2014.*
- [18] Ardahan Ticaret ve Sanayi Odası, "Coğrafi İşaret Potansiyeli: ARDAHAN," *Ardahan İli Coğrafi İşaretlerde Potansiyeli Olan Ürünlerin Envanteri Çalışması Projesi, Figen Konak Marka Patent ve Danışmanlık Hizmetleri Tic. Ltd. Şti, 2020.*
- [19] Türk Patent ve Marka Kurumu (TPMK), "Coğrafi İşaret Nedir," Access Date: 30 Nisan 2024. Available: <https://ci.turkpatent.gov.tr/sayfa/co%C4%9Frafi-i%C5%9Faret-nedir>
- [20] Z. T. Abacı and F. Vural, *Ardahan Mutfağından*, 1st ed. Ardahan: Zafer Medya, 2015.

Yazar Biyografileri (Author Biographies)

	<p>Lisansını 1996 yılında Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Gıda Mühendisliği Bölümünde tamamlamış olup, 3 yıl beyaz et ve kırmızı et olmak üzere özel sektörde çalışmıştır. Ayrıca Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olarak 10 yıl görev yapmıştır. Halen Ardahan Üniversitesi İleri Teknolojiler Bölümünde (2023-2024) yüksek lisans yapmaktadır.</p>
	<p>2009 yılında Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Gıda Mühendisliği Bölümünde ve 2017 yılında Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Uluslararası İlişkiler Programında lisansını tamamlamıştır. 2009-2012 yıllarında Hacettepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsünde “Yüksek verimli immünomanyetik ayırım için manyetik nanopartiküllerin geliştirilmesi” konusu ile yüksek lisansını tamamlamıştır. 2012- 2018 yıllarında yine aynı üniversitede “Yüzeyde güçlendirilmiş raman spektroskopisi (SERS) temelli platformların geliştirilmesi ve biyoanalizlerde kullanımı” konusu ile doktorasını tamamlamıştır. 2010-2018 yıllarında Hacettepe Üniversitesinde Araştırma Görevlisi, 2018-2019 yıllarında Ardahan Üniversitesinde Araştırma Görevlisi olarak görev yapmıştır. Halen Ardahan Üniversitesinde Doktor Öğretim Üyesi Olarak görev yapmaktadır. Raman Spektroskopisi, nanopartiküller ve biyoanalizlerde kullanımı, analitik kimya ve spektrokopi çalışma konularıdır. Ardahan Üniversitesi Merkez Araştırma Laboratuvarı Uygulama ve Araştırma Merkezinde Müdür yardımcılığı, Ardahan Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksek Okulu Gıda İşleme Bölümünde Bölüm başkanlığı ve aynı üniversitede Lisansüstü Eğitim Enstitüsü İleri Teknolojiler Anabilim dalı başkanlığını yürütmektedir. Uluslararası ve ulusal hakemli dergilerde birçok makalesi bulunmaktadır. Ayrıca uluslararası bilimsel toplantılarda da sunulan birçok bildirisi mevcuttur.</p>